

de democratische school

Driemaandelijks tijdschrift van de Oproep voor een democratische school (Ovds) • N°42, juni 2010 • 3 euro

Een meer gestuurd inschrijvingssysteem en tweetalige scholen voor brussel

in h o u d

CAPACITEITSTEKORT EN INSCHRIJVINGSPERIKEN

PAGINA 4

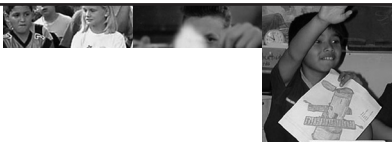
DOSSIER: ONDERWIJS IN BRUSSEL

PAGINA 8

BEPAALT KBC STRAKS DE INHOUD VAN DE LESSEN

PAGINA 20

de democratische school

**Vrijwilligerslaan 103 bus 6
1160 brussel**

tel.: +32 (0)2 735 21 29

e-mail: ovds@democraticheschool.org

web: www.democraticheschool.org

*Driemaandelijks tijdschrift van de Oproep
voor een Democratische School (Ovds).*

*Redactie: Nico Hirtt, Jean-Pierre Kerckhofs,
Philippe Schmetz, Tino Delabie,
Hugo Van Droogenbroeck, Roger Jacobs.*

Lay-out: Jean-Marie Gilson

Abonnementen

Gewoon abonnement: 10 euro

Abonnement + lidmaatschap: 12 euro
(volgens uw financiële middelen).

Betalingswijze

storten op rekening nr. 000-0572257-54
van Ovds of met gekruiste chèque in EUR
op het adres van Ovds

Artikels

De artikels of de voorstellen van artikels
moeten per e-mail worden opgestuurd, bij
voorkeur in RTF formaat of MS-Word (Mac
of Pc) of Claris Works. De redactie houdt
zich het recht voor de artikels in te korten,
kleine correcties aan te brengen en de (tus-
sen) titels te wijzigen.

Recht op kopiëren

De gepubliceerde teksten mogen op om het
even welke wijze vrij worden verspreid en
vermenigvuldigd. Wij vragen wel om de bron
te vermelden en aan te geven hoe de lezer
Ovds kan bereiken (adres, telefoon of e-mail
vermelden). Gelieve ons een exemplaar op
te sturen van elke publicatie die artikels van
De democratische school overneemt.

**De Oproep voor een Democratische School
(Ovds)** ijvert er voor dat alle jongeren door
het openbaar, gratis en verplicht onderwijs,
toegang krijgen tot de kennis die hen in staat
stelt de wereld te begrijpen en te veranderen.
De basistekst wordt op eenvoudige aanvraag
opgestuurd.

Editoriaal

Verkiezingen 13 juni: Niets te maken met onderwijs?

Elk land dat zich respecteert heeft een minister van Onderwijs binnen zijn centrale regering. Dat is ook het geval in landen met een federale staatsstructuur, zoals Duitsland, Spanje of de VS, waar de regio's een grote autonomie hebben op het vlak van onderwijs. Overal kunnen de burgers zich bij de nationale verkiezingen uitspreken over de globale onderwijspolitiek, zelfs als de uitwerking van dit beleid achteraf in de handen ligt van regionale overheden.

In elk land dat zich respecteert, stemt het Parlement jaarlijks de begroting, inbegrepen de uitgaven voor Onderwijs. Zelfs wanneer de regionale Parlementen deze begrotingen nadien verfijnen, worden de grote lijnen beslist op het niveau van de natie zodat een gelijke behandeling van de burgers en het onderwijzend personeel gegarandeerd is.

Dat alles schijnt vanzelfsprekend in de hele wereld, behalve in België. Wij zijn het enige land - samen met de Zwitserse Confederatie - zonder nationale minister van Onderwijs en zonder een nationale begroting voor Onderwijs.

Uw stem op 13 juni zal geen enkel effect hebben op het onderwijsbeleid of op de uitgaven voor onderwijs. De federale parlementsleden mogen zich immers niet met onderwijs bezig houden. De Gemeenschappen, die voor Onderwijs bevoegd zijn, hebben dan weer geen zeggenschap over de middelen. De onderwijsmiddelen liggen immers "voor eens en voor altijd" vast in de Bijzondere Financieringswet (van 1989). Enkel het nationale Parlement kan de Bijzondere Financieringswet wijzigen, met een tweederde meerderheid (plus een gewone meerderheid in elke taalgroep).

Zo is het in België onmogelijk geworden om, met de woorden van Jean Paul Van Bendegem (professor logica en wetenschapsfilosofie, VUB), over een totaalconcept voor onderwijs te denken. "Zondagavond 6 juni betrapte ik me tijdens het Het groot verkiezingsdebat op de VRT bij herhaling op de gedachte 'Enfin, die zeggen niets over onderwijs'. Om mezelf dan meteen te corrigeren: 'Onderwijs is natuurlijk geen federale materie'. Maar het is natuurlijk niet goed: bij een van de belangrijkste verkiezingen van de laatste decennia kan men niet over fundamentele aspecten als onderwijs spreken, want dat is geen federale bevoegdheid. In België zijn we dus gedoemd nooit meer over een totaalconcept te denken." (De Morgen, 10 juni 2010)

Vele beleidsdomeinen waarover het federaal parlement debatteert, hebben een rechtstreekse impact op onderwijs. Maar sinds de communautarisering van het onderwijs (1989) is het er onmogelijk over deze wisselwerking te spreken.

Zou er geen band zijn tussen Onderwijs en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie als het gaat om de duizenden leerlingen die afhaken op school en het gebrek aan opvoeding en socialisering?

Zou er geen band zijn tussen Onderwijs en het ministerie van Financiën dat via belastingen op de grote vermogens en ondernemingswinsten en door strijd tegen de fiscale fraude de middelen kan vinden die het onderwijs ontbeert?

Zou er geen band zijn tussen onderwijs en het werkgelegenheidsbeleid, tussen de validatie van de kwalificaties en de toegang tot de arbeidsmarkt?

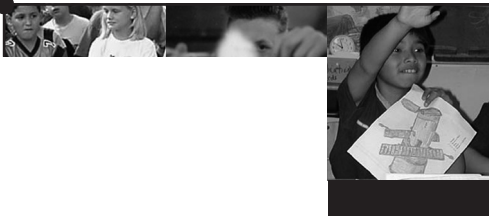
Zou er geen band zijn tussen het onderwijs en de ziekteverzekering? Waar worden de artsen, de verpleegkundigen, de kinesitherapeuten en de tandartsen van dit land gevormd?

De communautarisering heeft er ook voor gezorgd dat er nog nauwelijks contact, laat staan samenwerking, bestaat tussen het Nederlandstalig en het Franstalig onderwijs. Nogmaals Jean-Paul Van Bendegem: "Het is gemakkelijker om vanuit de VUB, waar ik doceer, een samenwerkingsverband op te stellen met een universiteit in Tasmanië dan met de ULB. Nochtans grenzen beide campussen in Etterbeek aan elkaar. In mijn kwaai momenten denk ik dan: zou het geen goed idee zijn om België te splitsen? Dan kunnen we met de VUB meteen weer samenwerken met de ULB, en komt er geen veto meer van de Vlaamse administratie. Dan is de ULB namelijk buitenland, en dan mag het wel." (De Morgen, 10 juni 2010)

Vooral in Brussel is deze toestand schrijnend, zoals o.a. blijkt uit ons dossier in dit nummer.

Maar ons dossier toont ook dat er stemmen opgaan die weigeren om het land nog dieper in de communautaire verdeeldheid te storten en pleiten voor samenwerking tussen het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs. Die vinden dat een Franstalige en een Vlaamse leerling recht hebben op een zelfde kwaliteitsonderwijs, dat derhalve op dezelfde manier moet worden gefinancierd; die pleiten voor werkelijke tweetaligheid in Brussel en de Rand en de oprichting van tweetalige scholen.

Nico Hirtt

Capaciteitstekort en inschrijvingsperikelen in het Vlaams onderwijs

door Tino Delabie

De jongste tijd was er in de media veel aandacht voor de inschrijvingsperikelen in sommige scholen. Vooral de kampeertoestanden aan sommige scholen sprongen in het oog. Soms staan er voor de ene school wachtlijsten - fysieke of virtuele bij het elektronisch aanmelden - terwijl minder gegeerde scholen plaatsen over hebben. Deze discrepantie illustreert dat onze vrije schoolkeuze onderdeel is van de dualisering op de onderwijsmarkt en de sociale segregatie tussen de scholen in de hand werkt. Dit voorjaar bleek bovendien dat verscheidene steden, vooral Antwerpen en Brussel, op korte termijn afstevenen op een globaal capaciteitstekort.

Dit alles doet vragen rijzen rond elementaire rechten. Is de overheid in staat aan elk kind een plaats op school te bieden? Niet op een concentratieschool maar op een sociaal gemengde school? Staat de vrije schoolkeuze boven het recht op een kwaliteitsschool voor alle kinderen?

Te weinig scholen in Antwerpen, Brussel, Gent ...

Bijna 10.000 Antwerpse kinderen werden begin 2010 via de centrale computer aangemeld voor een plaats in de kleuterklas of op de lagere school. Voor ongeveer 2500 van hen bleek er geen plaats in de school (of scholen) van hun keuze en bovendien waren niet alle Antwerpse kinderen elektronisch aangemeld. Terzelfder tijd bleven een vierhonderd plaatsen in minder gegeerde scholen open. Zonder bijkomende capaciteit dreigden dus enkele duizenden kinderen geen school te vinden. Het capaciteitstekort kwam in zijn volle omvang aan het licht door het elektronisch aanmeldingssysteem maar was geen verrassing. Onderwijsschep Robert Voorhamme verklaarde reeds in september 2009 dat er alleen al voor de jongste kleuters (geboren in 2008) volgend schooljaar 1450 bijkomende plaatsen nodig waren.

capaciteitstekort en inschrijvingsperikelen in het vlaams onderwijs

Voor Brussel voorziet een studie van prof. Rudi Janssens (VUB) een tekort van 15.000 plaatsen in het basisonderwijs tegen 2015, Nederlandstalig en Frans-talig onderwijs samen. Een meer recente studie - besteld door de minister-president van het Brussels Gewest, Charles Picqué - komt uit op een tekort dat tegen 2015 zou kunnen oplopen tot 23.000.

In Gent dreigt er volgens schepen Rudy Coddens volgend schooljaar nog geen globaal tekort, wel in een aantal wijken. Maar de komende jaren verwacht men ook in Gent een tekort aan scholen, net als in Mechelen, Vilvoorde en wellicht nog andere steden.

Wie is ervoor verantwoordelijk dat er voldoende scholen zijn?

Deze situatie, die stress en onzekerheid betekent voor duizenden families, roept heel wat vragen op. In ons land bestaat (gelukkig) de leerplicht vanaf 6 jaar en worden de ouders door de overheid aangemoedigd om hun kinderen naar de kleuterklas te sturen. Dit impliceert dat de overheid er moet voor zorgen dat de nodige gebouwen en voldoende leerkrachten voorhanden zijn.

Spontaan zou men denken dat de minister van Onderwijs zich hiervoor aangesproken voelt. Minister Pascal Smet verklaarde echter reeds meermaals dat niet het Departement Onderwijs maar de Inrichtende Machten (of de netten) scholen oprichten. De minister roept dus de grondwettelijke vrijheid van het oprichten van scholen in om de bestaande struisvogelpolitiek goed te praten. De grondwet geeft elke publiekrechtelijke of privaatrechtelijke instantie het recht om een school op te richten, mits aan een aantal wettelijke voorwaarden - met zware financiële implicaties - voldaan wordt. Maar daarmee is het recht op onderwijs en meer bepaald de leerplicht (van 6 tot 18 jaar) en het recht op kleuteronderwijs niet gegarandeerd. Het vrije net mag weliswaar scholen oprichten, maar mag er ook sluiten zoals bv. de jongste jaren gebeurde met enkele secundaire scholen in Antwerpen en Brussel. Meerdere Vlaamse steden stootten de voorbije jaren hun secundaire scholen of zelfs hun basisonderwijs (bv. Mechelen) af.

Volgens ons is de meest rationele oplossing dat de gemeenten en de steden verantwoordelijk zijn voor het inrichten van het basisonderwijs en van het lager secundair onderwijs. In de visie van Ovds (Oproep voor een democratische school) zouden de eerste 3 of 4 jaren van het secundair onderwijs nog geen specialisatie (volgens onderwijsvormen en studierichtingen) mogen inhouden maar moeten deel uit maken

van een gemeenschappelijke basisvorming van 6 tot 15 (of 16 jaar). Deze gemeenschappelijke vorming zou zowel algemeen vormend als polytechnisch zijn. Elke gemeente zou minstens een lagere school en een kleuterschool (per deelgemeente) moeten inrichten en bij voorkeur, indien er voldoende leerlingen zijn, ook een middenschool (de eerste 3 of 4 jaren van het secundair onderwijs), zoniet (voor kleine gemeenten) via een intercommunale.

De gemeenten zijn het best geplaatst om pro-actief op te treden rond het scholenaanbod. Zij kunnen het snelst inspelen op de gevolgen van verkavelingen, het bouwen van sociale woningen, de inplanting (of sluiting) van bedrijven, migratiebewegingen, demografische ontwikkelingen en andere factoren die de toekomstige schoolpopulatie beïnvloeden.

Voor de bovenbouw van het secundair onderwijs, waar diverse studierichtingen met bijhorende gespecialiseerde infrastructuur noodzakelijk zijn, zal het aantal vestigingsplaatsen veel beperkter zijn en is een bovengemeentelijke instantie aangewezen als inrichtende macht. Voor het officieel onderwijs is het Gemeenschapsonderwijs het meest aangewezen.

In onze visie zouden de bestaande vrije scholen op termijn best fusioneren met de huidige officiële scholen om te komen tot pluralistische openbare scholen met respect voor de diverse filosofische en religieuze overtuigingen. In Finland, toch niet het meest achterlijke land op onderwijsvlak, zijn 99% van de basisscholen, waar de leerlingen tot 15 jaar een gemeenschappelijke vorming krijgen, gemeentescholen.

Deze tweedeling gemeentelijk & stedelijk onderwijs (basisonderwijs en lager secundair onderwijs) / bovengemeentelijke onderwijszones (hoger secundair onderwijs) lijkt ons rationeel.

In afwachting komt het in elk geval aan de gemeenten en steden toe een regisseursrol te spelen voor het aanbod van het basisonderwijs. Zij moeten een "masterplan" opstellen en uitvoeren zodat elk kind een plaats vindt op school.

Hoewel het capaciteitsprobleem in Antwerpen sinds meerdere jaren bekend is, heeft het geduurd tot april 2010 vooraleer de Vlaamse regering met 12 miljoen euro over de brug kwam voor de 2765 bijkomende plaatsen (containerklassen, omvorming van lokalen, bijkomende stoeltjes in bestaande klassen) die de verschillende netten tegen september 2010 in het Antwerps basisonderwijs willen scheppen. In de komende jaren gaat deze noodoplossing niet volstaan. Er zijn meerdere honderden miljoenen euro nodig

capaciteitstekort en inschrijvingsperikelen in het vlaams onderwijs

voor de broodnodige bijkomende capaciteit in meerdere steden. Bovenop de reeds lange wachtlijst voor bouwdoSSIers ter waarde van bijna 4 miljard euro. Dit stelt het probleem van de herfinanciering van het onderwijs. Een terugkeer naar een globaal onderwijsbudget ten belope van 7% van het BBP, zoals 30 jaar geleden, is noodzakelijk. In de huidige institutionele context betekent dit hogere federale dotaties voor de Gemeenschappen en dus hogere federale fiscale inkomsten.

Brussel

In Brussel, waar het scholentekort het meest nijpend is, is de struisvogelpolitiek het meest schrijnend. De communautarisering van het onderwijs laat de Vlaamse en de Franse Gemeenschapsregeringen toe om in het tweetalige gewest Brussel de bal naar elkaar te blijven kaatsen. Sommige Vlaamse politieke partijen vinden dat de Vlaamse Gemeenschap in Brussel moet instaan voor 20% van de nieuw te bouwen scholen, anderen vinden dat het Nederlandstalig onderwijs in Brussel reeds een marktaandeel (ongeveer 16% in het leerplichtonderwijs) heeft dat ruimschoots het aandeel Nederlandstaligen in de Brusselse bevolking overtreft. Er is geen hogere autoriteit die kan beslissen welk aandeel van de nieuw te creëren scholen het Nederlandstalig en het Franstalig onderwijs voor hun rekening moeten nemen.

Sommigen pleiten er daarom voor om het Brussels Gewest bevoegd te maken voor onderwijs. Het tweetalige Gewest zou dan kunnen zorgen voor een globaal plan voor het onderwijs in Brussel, met bindende afspraken tussen het Nederlandstalig en het Franstalig onderwijs. Het zou zelfs tweetalige scholen kunnen oprichten.

De oprichting van tweetalige scholen is binnen de huidige institutionele context mogelijk door ... de federale regering. De inrichting van tweetalig onderwijs is immers, naar analogie van de bevoegdheid over de biculturele instellingen, een "restbevoegdheid" van de federale regering, die weliswaar momenteel niet wordt uitgeoefend. De oprichting van tweetalige scholen in Brussel door de federale regering zou een institutionele revolutie betekenen met heilzame gevolgen: de responsabilisering van de federale overheid voor het dringend scholentekort in Brussel, een indirecte herfinanciering van het onderwijs (via een extra injectie van federale middelen), een betere tweetaligheid en de praktische oplossing van heel wat Brusselse taalperikelen.

Elitescholen en scholen van tweede rang

Bij elke inschrijvingsronde valt het ook op dat bepaalde scholen heel populair zijn en andere nog open plaatsen hebben. Vanwaar dat verschil? Vanwaar die grote bezorgdheid om zijn kind in de juiste school ingeschreven te krijgen?

Oorzaak van deze terechte ouderlijke zorg is de belangrijke sociale segregatie in het Belgisch onderwijs. Van alle OESO-landen vertoont België volgens de Pisa-onderzoeken de grootste verschillen tussen scholen: elitescholen bestaan naast restscholen van tweede rang. België kent relatief weinig sociaal gemengde scholen: slechts 53%. Finland, het beste land in het vergelijkend PISA-onderzoek op het vlak van resultaten maar ook van gelijke onderwijskansen, telt 73% sociaal gemengde scholen. De ouders, zeker de beter opgeleide, zijn zich hiervan bewust en leveren grote inspanningen om hun kind in de juiste school in te schrijven. De arme, ongeschoolde ouders zullen reeds jaren met hun kind van schoolpoort naar schoolpoort, om bijna altijd in de arme concentratiescholen terecht te komen. Is deze situatie niet het bewijs dat de vrije schoolkeuze tegen haar eigen limieten aanbottst? De extreem vrije schoolkeuze, zoals die bij ons bestaat, wordt in veel andere Europese landen beperkt, precies om alle kinderen een gelijke toegang tot kwaliteitsonderwijs te garanderen.

Voor een sociaal gemengde buurtschool

Ovds stelt daarom voor het inschrijvingsbeleid over een andere boeg te gooien. De overheid zou alle leerlingen een plaats moeten garanderen in een buurtschool die sociaal gemengd is. Dat wil zeggen dat een technische commissie van de (gemeentelijke) overheid of van het LOP (lokaal overlegplatform) voor alle kinderen die voor het eerst naar de kleuterschool of naar een nieuwe school gaan, een voorstel doet. De voorgestelde school moet gemakkelijk bereikbaar zijn: in de steden betekent dit een buurtschool, zij het niet noodzakelijk de dichtstbijzijnde school. Ze moet ook sociaal gemengd zijn. Daarbij kunnen diverse indicatoren gebruikt worden zoals het gezinsinkomen (fiscale aangifte personenbelasting ofwel het recht op een schooltoelage), het diploma van de moeder (hoger, secundair, lager onderwijs), de thuistaal van de leerling. De voorrang voor broertjes en zusjes zou natuurlijk gehandhaafd blijven.

In de lente zouden de ouders een brief krijgen met het voorstel van school. Ouders die het voorstel aanvaardden, zouden enkel nog het inschrijvingsregister in

capaciteitstekort en inschrijvingsperikelen in het vlaams onderwijs

de voorgestelde school moeten tekenen. Ouders die niet akkoord gaan, zouden op eigen initiatief (en risico) alsnog op zoek kunnen gaan naar een school van hun keuze. De uitoefening van de vrije keuze komt dan nadat alle ouders eerst een voorstel kregen dat voor hun kind een plaats verzekert.

De experimenten in Gent, Antwerpen, Brussel

Dit voorstel om een sociaal gemengde buurtschool aan de ouders voor te stellen betekent niet dat we geen oog hebben voor de evolutie en de punten van vooruitgang in het Vlaams inschrijvingsbeleid.

Het GOK-decreet van 2002 (minister Marleen Vanderpoorten) voerde het inschrijvingsrecht in. Een leerling die voldoet aan de wettelijke voorwaarden (leeftijd; A-attest of B-attest om over te gaan naar een volgend leerjaar) en die het pedagogisch project en het schoolreglement ondertekent (via de ouder(s) tenzij hij of zij meerderjarig is), moet worden ingeschreven. Een directeur die een leerling weigert in te schrijven omwille van afkomst of godsdienst, handelt onwettig. Een directeur van een middenschool (eerste graad secundair onderwijs) die de ouders vertelt dat in zijn school enkel leerlingen worden ingeschreven die meer dan 70% in het lager onderwijs behaalden of die later ASO gaan volgen, gaat zijn boekje te buiten.

Later werden enkele verbeteringen aan het GOK-decreet aangebracht:

- de voorrang voor broertjes en zusjes

- de mogelijkheid (geen verplichting) voor een school met veel GOK-leerlingen om voorrang te geven aan niet-GOK-leerlingen of aan scholen met veel niet-GOK-leerlingen om voorrang te geven aan GOK-leerlingen. In de praktijk maakt slechts een minderheid van de scholen hiervan gebruik. Ofwel omdat ze niet mogen: het percentage GOK-leerlingen moet immers 10% boven of onder het regionaal gemiddelde liggen om voorrang te mogen geven aan GOK- of niet-GOK-leerlingen. Ofwel omdat ze niet willen.

Op een recente studiedag (april 2010) van School+ stelde prof. Ides Nicaise (HIVA-KULeuven) daarom voor om scholen met relatief veel of relatief weinig GOK-leerlingen te verplichten een voorrangspriode in te lassen voor niet-GOK of GOK-leerlingen. Men zou ook de marge van 10% (boven of onder het gemiddelde in de LOP-regio) kunnen reduceren. Op die manier zou in meer scholen een betere sociale mix bekomen worden.

- In juni 2008 keurde het Vlaams Parlement een wijziging aan het GOK-decreet goed waardoor het criterium "afstand tussen de school en de woonplaats van de leerling" mag gebruikt worden om de rangorde van de inschrijvingen te bepalen, mits een voorafgaandelijk akkoord binnen het LOP (lokaal overlegplatform). Dit experiment gold aanvankelijk voor twee schooljaren maar werd door minister Smet verlengd tot de inschrijvingen voor het schooljaar 2011-2012. In Gent heeft men inmiddels reeds tweemaal de afstand als voorrangscriterium toegepast bij de inschrijvingen in het basisonderwijs. In Antwerpen heeft men het afstandscriterium toegepast in combinatie met de chronologie van de aanmeldingen (het afstandscriterium moest wel minstens voor 30% meetellen). Chronologie is volgens ons geen goed criterium: in het beste geval vervangt het de fysieke wachtrijen door een elektronische wachtrij. In geval van een technische panne met de centrale server ontstaan eindeloze betwistingen over wie eerst inlogde.

De experimenten in Gent, Antwerpen en Brussel zijn nuttig omdat ze in de praktijk aantonen wat bruikbaar is. Zo heeft het centraal aanmeldingsregister (grotendeels) de fysieke wachtrijen en de dubbele inschrijvingen opgelost. De toepassing van het afstandscriterium heeft de buurtschool gepromoot en meestal de sociale mix verbeterd. Toch botst dit systeem op zijn limieten. Als enkel het afstandscriterium geldt, kan het gebeuren dat een school in een arme wijk een bijna 100% arme concentratieschool blijft of wordt.

Juist daarom stelt Ovds voor om de zaken om te keren: dat de overheid aan de ouders een school voorstelt die gemakkelijk toegankelijk en sociaal gemengd is. De meeste ouders zullen dit aanbod maar al te graag aanvaarden en hun kind in de voorgestelde school inschrijven. De anderen kunnen nadien nog altijd op de vrije markt op zoek gaan naar een andere school.

ONDERWIJS IN BRUSSEL

door Romy Aerts

onderwijs in brussel

Een meer gestuurd inschrijvingssysteem en tweetalige scholen voor Brussel

Een kwarteeuw geleden vestigde ik me als jonge leerkracht in Brussel. Ik kwam terecht in een Atheneum dat net een fusie had overleefd, met dramatische gevolgen voor het lerarenbestand. Het waren de jaren waarin de besparingswoede van minister Daniel Coens zaliger de teugels vierde met drastische minimumnormen en een doodbloedend VSO als gevolg. Elk jaar opnieuw was het lot van de Nederlandstalige Brusselse scholen nauw verbonden met een wekenlange, intense rekruteringscampagne in de wijken rondom en in de Brusselse rand. Het probleem beperkte zich niet tot het toenmalige Rijksonderwijs. Verschillende katholieke scholen dreigden in de jaren '80 hun deuren te moeten sluiten indien de allochtone bevolking niet druppelsgewijs zijn weg had gevonden naar het Nederlandstalig katholiek onderwijs. En in het nu zo gegeerde Sint-Jan-Berchmanscollege is pas in de jaren '80, tegen de zin van de toenmalige inrichtende macht, een kleuterschooltje gestart... bevolkt door allochtone buurtkinderen!(1)

Bepaalde politici die nu pleiten voor een uitgesproken voorrangsbepaalt voor Nederlandstalige kinderen, zijn klaarblijkelijk vergeten dat het Brussels Nederlandstalig onderwijs een langzame dood gespaard bleef doordat meer en meer Franstalige kinderen hun weg vonden naar het Nederlandstalig onderwijs. De goede reputatie ervan en het Frans als verplicht vak tweede taal hadden reeds in de jaren '80 gezorgd voor een heuse instroom van Franstalige, taalgemengde of zelfs allochtone kinderen.

Een taalbad Nederlands zou meer afdoend zijn dan de enkele uurtjes Nederlands vreemde taal op een Franstalige school, zo redeneerden ouders "pour le bien de l'enfant".

In de jaren '90 werd de trend doorgetrokken naar het secundair onderwijs. De keuze tussen Franstalig of Nederlandstalig onderwijs werd een vaste factor in het ophod op de Brusselse onderwijsmarkt. Met gemiddeld 20 % meer omkadering en met meer degelijke schoolgebouwen zijn zowel inhoud als verpakking merkkelijk aantrekkelijker aan Nederlandstalige kant. Verschillende Nederlandstalige instellingen zagen hun leerlingenaantal met de jaren stijgen, tot het drievoudige en meer. In de plaats van agressieve rekruteringscampagnes kwamen voor de schoolpoort kamperende ouders en een onverbiddelijke leerlingenstop. De elektronische aanmeldingsprocedure voor het Brussels Nederlandstalig onderwijs leidde einde januari tot niet weinig onvrede toen bleek dat zowat 500 peutertjes nog geen school hadden gevonden en 110 jongeren voor het secundair niet de school van hun keuze kregen toegewezen. Op 17 mei werd het dan toch weer kamperen voor de schoolpoorten waar nog enkele plaatsen vrij waren. De berichten over een nijpend tekort aan scholen hadden hun effect niet gemist.

In dit dossier willen we verschillende aspecten nader belichten. Hoe erg is het dan wel gesteld met dat Brussels onderwijs? Hoe is het zover gekomen? Welke alternatieven zijn er voor de institutionele organisatie van het Brussels onderwijs? Wat met het tekort aan scholen? Hoe pakken we best de inschrijvingen aan? En waarom niet de piste bewandelen van meertalig onderwijs?

onderwijs in brussel

Het "Brussels onderwijs" bestaat niet

1

Het onderwijs in België is sinds de staatshervorming van 1989 niet langer een federale materie. Elke Gemeenschap beslist zelfstandig hoe ze haar onderwijs organiseert. Slechts enkele bevoegdheden in verband met onderwijs blijven over voor de federale regering: de pensioenen van het onderwijspersoneel, het begin en het einde van de leerplicht, de minimumvoorwaarden voor het behalen van een diploma. En ook de organisatie van tweetalig onderwijs (naar analogie van de federale bevoegdheid over de biculturele instellingen), een bevoegdheid die weliswaar nu niet wordt uitgeoefend.

Van de ongeveer 230.000 Brusselse leerlingen in het leerplichtonderwijs zitten bijna 80% in het Franstalig onderwijs en ca. 17% in het Nederlandstalig onderwijs, terwijl de overige [redacted] zijn over de Europese en internationale scholen. Een structurele link, een overkoepelende overlegstructuur of zelfs een beperkte vorm van systematische samenwerking tussen al deze actoren ontbreekt.

Op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest oefenen respectievelijk de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap hun bevoegdheden uit voor wat men noemt "communautaire aangelegenheden", waaronder naast cultuur, bijstand aan personen en gezondheidszorg dus ook onderwijs.

Om elke Gemeenschap in staat te stellen een eigen beleid te voeren, specifiek voor het Brussel Gewest, werden de Franse Gemeenschapscommissie ("Commission communautaire française" afgekort

COCOF) en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) in het leven geroepen. Er bestaat ook een Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) maar die heeft, raar maar waar, niets van doen met onderwijs.

De communautarisering heeft dus in de hoofdstad twee totaal van elkaar onafhankelijke onderwijsstructuren gegenereerd. De versnippering is dermate hallucinant dat zelfs op het vlak van data-inwinning - onontbeerlijk voor het voeren van wetenschappelijk onderzoek en in een latere stap voor het uitstippelen van een gemeenschappelijk beleid - elke vorm van samenwerking ontbreekt. Tot voor kort wist bv. niemand in Brussel hoeveel duizenden jongeren gewoon geen school lopen omdat het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs zelfs geen gegevens uitwisselden. De Europese en internationale scholen functioneren totaal onafhankelijk van beide gesubsidieerde systemen.

De communautarisering heeft ook gezorgd voor een ongelijke financiering van het Vlaams en het Franstalig onderwijs (zie "De democratische school", nr. 41, maart 2010). In Brussel is dit contrast het meest zichtbaar en voelbaar. De Vlaamse gemeenschap investeert relatief veel in de vernieuwing van de gebouwen, aan Franstalige zijde laat de staat van de gebouwen in het algemeen sterk te wensen over. Voor een leerling in het basisonderwijs trekt de Vlaamse Gemeenschap 22,7% meer uit dan de Franstalige Gemeenschap, voor een leerling in het secundair onderwijs 18,1%. De lonen in het Franstalig onderwijs liggen ongeveer 5% lager dan in het Vlaams onderwijs. De betere materiële situatie en het pedagogisch comfort behoren tot de troeven die het Nederlandstalig onderwijs attractief maken voor heel wat Franstaligen.

onderwijs in brussel

De dualisering op zijn scherpst

2

In 2008 leidde een platform van vakbonden, werkgevers, culturele actoren, leefmilieu-organisaties en enkele Brusselse burgerinitiatieven tot de oprichting van “de Staten-Generaal van Brussel”, een zes maanden lang proces van publiek debat, voor en door Brusselaars. Een honderdtal onderzoekers maakten rond 16 thema's een stand van zaken op. Dr. Rudi Janssens (V.U.B. - socioloog), Prof. Piet Van de Craen (V.U.B.-meertaligheid en meertalig onderwijs - stichtend lid van de *European Language Council*) en Donat Carlier (coördinerend secretaris bij de CCFEE, de Franstalige Overlegcommissie voor Opleiding, Onderwijs en Werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) leverden een bijdrage waarin zij het leerplicht-onderwijs in de hoofdstad centraal hebben gezet.(2) Hun bevindingen schetsten een weinig rooskleurig beeld.

De dualisering die het hele Belgisch onderwijs teistert, neemt in Brussel nog meer dramatische vormen aan dan in de rest van het land. In de hoofdstad zijn de tegenstellingen tussen de verschillende wijken immers scherper; er zijn méér armen, méér immigranten en de stad teert op een grote tertiaire sector. We weerhouden volgende vaststellingen en cijfers die tekenend zijn voor de sociale achterstand(3):

- Brussel is getekend door een markante residentiële segregatie. De westzijde van de vijfhoek op het grondgebied van de Stad Brussel en van de gemeenten Sint-Joost, Schaarbeek, Molenbeek, Sint-Gillis en Anderlecht wordt de “arme halve maan” genoemd. 28 % van de Brusselaars leeft onder de armoedegrens

(in Wallonië is dat 8 %, in Vlaanderen 6 %)! Meer dan 1 op 4 van de jonge Brusselaars leeft in een gezin dat door werkloosheid is getroffen (in Wallonië minder dan 1 op 5, in Vlaanderen minder dan 1 op 10).

- Het scholenaanbod ligt relatief hoger in de hoofdstad waardoor de vermarkting nog geaccentueerd wordt. Er is een onaanvaardbare kloof tussen “witte” scholen en “zwarte scholen”.

- Het gemiddeld socio-cultureel niveau is lager en is ongelijk verspreid: de achterstand concentreert zich vooral in de “arme halve maan”. De segregatie op school loopt gelijk met de sociale en etnische dualiteit.

- De studierichtingen zijn voornamelijk afgestemd op de tertiaire sector met een overwicht voor de opties economie en persoonsverzorging (goed voor 66 % in het Franstalig onderwijs). Het beroepsonderwijs wordt meer dan elders stiefmoederlijk behandeld. De druk op het ASO is enorm: ouders verkiezen dat hun kinderen, zelfs meer dan eens, overzitten. Brussel kent dan ook een hoger aantal zittenblijvers.

- Het GOK-beleid (D+, *discrimination positive* aan Franstalige zijde) schiet nog tekort en er zijn te weinig middelen om een afdoend antwoord te bieden op leerstoornissen (dyslexie, dyscalculie, dysorthografie, ADHD...) en taalachterstand. Deze toestand is het meest schrijnend aan Franstalige zijde. Daar werd een “enseignement type 8” in het leven geroepen in het buitengewoon basisonderwijs voor kinderen met leerstoornissen. Het aantal Brusselse leerlingen in “type 8” ligt merkkelijk hoger dan in Wallonië.

- Er is een groter tekort aan leerkrachten. 40 % van de leerkrachten in het Franstalig onderwijs heeft niet het voldoende geacht diploma. Aan Nederlandstalige kant ligt het tekort 10 % hoger dan in Vlaanderen: per 20 leerkrachten die aan het werk zijn, is er één vacature. In het Nederlandstalig kleuter- en basisonderwijs zullen volgend schooljaar zowat 800 banen onbezet blijven.

Bijna 6 leraren op 10 stappen uit het onderwijs binnen de vijf jaar (58,5% van de leerkrachten in het lager onderwijs en 56 % in het secundair onderwijs). In het Nederlandstalig lager onderwijs kiest 50 % van de onderwijzers voor TBS op 58 jaar (56 jaar voor kleuterleidsters), in het secundair onderwijs is dat 1 op 4.(4)

- Eén op vier verlaat het secundair onderwijs zonder diploma of getuigschrift, veel meer dan in Vlaanderen of Wallonië. Met catastrofale gevolgen voor de kansen op de arbeidsmarkt, die meer dan elders getekend is door een oververtegenwoordiging van banen waarvoor een hoge opleiding is vereist en door discriminatie. De werkloosheidscijfers voor Brussel liggen in alle leeftijdscategorieën hoger dan in Vlaanderen en Wallonië. Voor de schoolverlaters ligt dit cijfer op niet minder dan 35 %!

onderwijs in brussel

Een nijpend gebrek aan scholen en aan sociale mix

3

Een capaciteitsprobleem

De cijfers rond het te verwachten capaciteitsprobleem vliegen de pan uit. Waar in een studie van prof. Rudi Janssens (VUB) nog geschermd werd met 15000 kinderen binnen de vijf jaar, zullen volgens de studie van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse in opdracht van minister-president Charles Picqué, in 2015 zo'n 23000 kinderen méér aankloppen aan een Brusselse schoolpoort.⁽⁵⁾ In totaal zou dat de bouw van 79 nieuwe scholen betekenen: 34 scholen in het kleuteronderwijs voor 7.000 nieuwe kleuters, 39 scholen in het lager onderwijs voor bijna 11.000 nieuwe leerlingen. In het secundair onderwijs neemt het aantal leerlingen aanvankelijk minder sterk toe maar volgens de studie moeten er toch zes middelbare scholen bijgebouwd worden tegen 2015. Het tekort situeert zich voornamelijk in de "arme halve maan" in de gemeenten Schaarbeek, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-Ten-Noode en Anderlecht.

De "politieke traditie" wil dat Vlaanderen zo'n 20% van de organisatie in Brussel voor zijn rekening neemt. Brussels minister Jean-Luc Vanraes (Open VLD), binnen de Vlaamse Gemeenschapscommissie bevoegd voor het Nederlandstalig onderwijs, stelt dat de Vlaamse Gemeenschap haar verantwoordelijkheid moet nemen.⁽⁶⁾ Onderwijsminister Pascal Smet schopte keet in de politieke arena toen hij verklaarde met deze traditie te willen breken. Vlaanderen moet niet betalen voor scholen die grotendeels door

Franstalige kinderen worden bevolkt, redeneert hij. "De cijfers spreken voor zich: Brussel is een Franstalige stad. 95 procent van de bevolking spreekt goed tot zeer goed Frans. Voor Nederlands is dat 28 tot 32 procent. (...) Heel veel allochtone kinderen hebben Nederlands niet als tweede taal en vaak zelfs niet als derde of vierde taal. Het kan niet de bedoeling zijn dat wij onderwijs voor Franstalige kinderen financieren." ⁽⁷⁾

En een spreidingsprobleem

Zijn partijgenoot Jef Van Damme, Schepen te Molenbeek en Brussels parlamentslid, verdedigde tijdens een Brussels Onderwijsdebat op 12 maart 2010 in Foyer⁽⁸⁾ dat er een verschil is tussen het probleem van de inschrijvingen en dat van de capaciteit. Indien men een maatregel handhaaft van 45 % voorrang voor Nederlandstalige kinderen, moet er in principe voldoende plaats zijn voor Nederlandstaligen in het Nederlandstalig onderwijs. Het probleem is volgens hem een spreidingsprobleem: een 10 à 15-tal scholen staan nl. aangeschreven als "kwaliteitsscholen" en zijn in een mum van tijd volzet. De hele media-tieke discussie over het Brusselse inschrijvingsbeleid is ontstaan n.a.v. het feit dat sommige Nederlandstalige ouders zich tekort gedaan voelden omdat ze hun kind niet konden inschrijven in deze "kwaliteitsschool" van hun keuze. Aan dit "label"-probleem zal niet verholpen worden door scholen bij te bouwen, merkt Jef Van Damme op. Hij pleit dan ook voor een betere sociale mix en een uitbreiding van de buurtscholen, maar vindt een echt gestuurd en gecentraliseerd inschrijvingsbeleid (zoals o.a. voorgesteld door Ovds) een brug te ver. Hij hoopt heil te vinden in een meer actieve rekrutering via samenwerking met doelgroepverenigingen en collectief inschrijven naar het Antwerps model "School in Zicht".

Een grotere sociale mix via een meer gestuurd inschrijvingssysteem

Zowel aan Nederlandstalige als aan Franstalige kant liepen de afgelopen jaren experimenten voor de inschrijvingen. Aan Nederlandstalige kant werd voor de inschrijvingen voor volgend schooljaar geëxperimenteerd met een centraal meldingspunt. Naast prioriteit voor de zusjes en broertjes, krijgen de kinderen die thuis Nederlands spreken voor 45 % voorrang bij de beschikbare plaatsen en GOK-leerlingen voor 30 %. Aan Franstalige kant beperkten de aanmeldingsprocedures zich tot het secundair onderwijs, waarbij uit

onderwijs in brussel

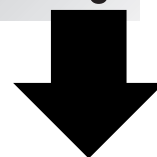
het oog wordt verloren dat wanneer leerlingen in het secundair aankomen, hun toekomst reeds groten-deels bepaald is door de kleuterschool en de lagere school.

De verschillende initiatieven zijn ontegensprekelijk een kleine stap in de goede richting. Zij raken echter niet de grond van het probleem: de vermarkting van ons onderwijssysteem. Om hieraan te verhelpen zou de overheid volgens Ovds (Oproep voor een democratische school) aan elke leerling een school moeten voorstellen op basis van geografische parameters (een school dicht bij huis) en op grond van socio-economische gegevens om de sociale mix te bewerkstelligen door aan elke instelling jongeren van verschillende sociale milieus toe te kennen. Op die manier vermijden we dat ouders en leerlingen “de markt moeten afschuimen”. De scholen zouden meer heterogeen worden door een zichtbare sociale mix en het recht om een goede school te vinden vlakbij huis zou voor iedereen gegarandeerd worden... een recht dat nu ernstig met de voeten wordt getreden! Als de ouders niet akkoord gaan met het voorstel van toewijzing, zouden ze nadien nog kunnen gebruik maken van hun keuzevrijheid.

Nederlandstalig onderwijs voor de Nederlandstaligen?

4

Héél Brussel in aanmerking genomen, Franstalig en Nederlandstalig onderwijs samen, erkent Jef Van Damme (onderwijsschepen in Molenbeek en Brussels parlements lid) dat er inderdaad een tekort aan plaatsen zal zijn in de zeer nabije toekomst. Hij treedt minister Smet bij door te stellen dat er beslist 30% Nederlandstalige kinderen nodig zijn (10% uit eentalige gezinnen, 20% met één ouder die Nederlandstalig is) om “degelijk, kwaliteitsvol” Nederlandstalig onderwijs te bieden. Vermits de demografische groei zich uitgesproken in de allochtone middens situeert, zullen de extra plaatsen dus gaan naar anderstaligen en zal het percentage “echte” Nederlandstaligen nog dalen. Vandaar zijn pleidooi voor een kordate aanpak van de financiering van het Franstalig onderwijs om kwaliteitsvol Franstalig onderwijs te realiseren (met o.m. een verhoogde aandacht voor het Nederlands) en voor een nog betere coördinatie en overleg tussen de twee Gemeenschappen (zoals die nu een zweem van succes kende bij het aanpakken van de spijbelproblematiek) om zo de druk op het Nederlandstalig onderwijs te verminderen.

Of Brussels Onderwijs voor alle Brusselaartjes?

Dergelijke uitgesproken stellingname doet uiteraard vragen rijzen over de visie op de opdracht van het Brussels Nederlandstalig onderwijs. Moet dit zich in de eerste plaats richten tot de Vlaamse Brusselaars? Moet er zoals vroeger evenveel energie gestoken worden in de rekrutering uit de Vlaamse rand om

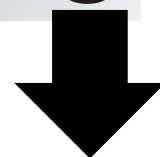
onderwijs in brussel

het Nederlands “op peil te houden”. Of is het bestemd voor alle Brusselaartjes? Verwordt onderwijs in het eerste geval niet tot een “stamdienst” en dreigen we niet te vervallen in een “eigen-stam-eerst”-ideologie? Wat indien de Franstalige “stam” ook dit principe handhaaft? Waar moeten dan alle anderstaligen (Noord-Afrikanen, Oost-Europeanen, Aziaten...) terecht?

Prof. Philippe Van Parijs (UCL), filosoof en econoom, geboren Brusselaar, acht een beetje geschiedkundige achtergrond niet onbelangrijk. Er heeft de laatste twee decennia in Brussel een zichtbare demografische verandering plaatsgevonden. De stad kent een opmerkelijke bloei door een groeiend aantal inwijkelingen. Nog 46% van de Brusselaars zijn “autochtone” Belgen. Dit heeft een rechtstreekse invloed op de talenkennis en het taalgebruik. Van de oudere generatie is bijna 75% Franstalig, iets meer dan 25% Nederlandstalig. Bij de jongere generatie heeft nog slechts 50 à 60 % het Frans als moedertaal. De tweede moedertaal in Brussel is het Arabisch, gevolgd door het Nederlands en het Turks op een gedeelde derde plaats. Binnen 5 à 15 jaar zal 30 tot 50 % van de kinderen opgroeien in gezinnen waar noch Nederlands noch Frans wordt gesproken. Betekent dit dat het Nederlands “in gevaar is”? Helemaal niet! Het Engels is weliswaar de meest aangeleerde tweede taal, vooral in de generatie van 25-40 jarigen, en dit vooral onder invloed van de talrijke eurocraten en “expats” die in Brussel komen werken. Maar er zijn vandaag in Brussel méér mensen die Nederlands leren dan mensen die Frans leren. Het Frans is immers de thuistaal of één van de thuistalen geworden bij de jongere generaties. Nederlandstalig onderwijs uit de behoefte van een “reconquista” om “verfranst” Vlamingen terug naar de stal te krijgen of Franstaligen voor het Nederlands te winnen, is dan ook achterhaald. Nergens anders dan in Brussel wordt er zoveel Nederlands geleerd.(9)

Een staatshervorming voor een samenhangend onderwijsbeleid in Brussel

5

Het Brussels onderwijs faalt. Het slaagt er niet in om taal-vaardige burgers af te leveren die in staat zijn elkaars taal te begrijpen. Het slaagt er al helemaal niet in aan alle jongeren op zijn grondgebied een volwaardige opleiding te bieden, paspoort voor hun maatschappelijke integratie en emancipatie. Het Nederlandstalig en het Franstalig onderwijs zijn nu twee gescheiden structuren waar van samenwerking nauwelijks sprake is. Niets aan te doen? Toch wel... Vanuit verschillende hoeken worden oproepen gelanceerd om het Brussels onderwijs aan te pakken om de vicieuze cirkel te doorbreken.

Meer bevoegdheden voor het Brussels gewest

In het licht van de nieuwe demografische realiteit kan het Brussels onderwijs niet anders dan zich te richten tot al haar jonge inwoners. De beweging “Brussels Manifest” en de oproep vanwege Brussels.org “Wij bestaan! Nous existons! We exist!”(10) wijzen op de noodzaak van een institutionele hervorming die aan Brussel de bevoegdheden en de middelen geeft om een krachtadig, coherent en aangepast antwoord te bieden aan de acute crisis inzake onderwijs en werkgelegenheid. De overheid staat voor de enorme uitdaging om ernaar te streven drietalige burgers af te leveren die zich kunnen uitdrukken in het Nederlands, het Frans en het Engels (de *lingua franca* van de Europese Gemeenschap), naast de eventuele vreemde moedertaal. Zo niet zullen de

onderwijs in brussel

Brusselse jongeren de jobs voor hun neus zien blijven voorbijgaan. Philippe Van Parijs herhaalde tijdens het debat in Foyer zijn pleidooi voor méér scholen en méér leerkrachten. De positieve ervaringen van het Nederlandstalig onderwijs moeten daarbij gevaloriseerd worden en er dient gewerkt aan een veel nauwere samenwerking met het Franstalig onderwijs. Ook moet geleerd worden van de ervaringen in Luxemburg (drietaling: Frans, Duits en Lëtzebuergesch) en Barcelona (tweetalig: Catalaans en Spaans). In feite moet het Brussels onderwijs meertalig worden zoals nu de Europese scholen dat zijn voor de beperkte elite van eurocraten. Op niveau van kleuterschool en lagere school moeten er wijk scholen komen voor alle kinderen van een wijk, die nu naar het Nederlandstalig of Franstalig onderwijs gaan of naar de Europese scholen. De troeven van het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap moeten verder aangewend worden en de enorme ongelijkheden in het Franstalig onderwijs aangepakt.

In “Een staatshervorming voor onze kleine wereldstad”(11) herhaalt Van Parijs samen met Eric Corijn (V.U.B.), Inge Declercq (Voorzitster Brussels Manifest) en Alain Deneef (Aula Magna) de oproep om meer bevoegdheden toe te kennen aan het Brussels Gewest ten einde tot een synergie te komen om een oplossing te kunnen bieden aan de problemen die de hoofdstad teisteren. Het kan niet dat het Brussels Gewest verantwoordelijk wordt gesteld voor de te hoge werkloosheid en criminaliteit terwijl de organisatie van zijn onderwijs in handen is van de Vlaamse en Waalse regeringen. Het Brussels Gewest moet de nodige bevoegdheden krijgen om regulerend op te treden in het onderwijs willen we vermijden dat de hoofdstad van Europa de hoofdstad van de Apartheid wordt.

Federale overheid kan tweetalige scholen oprichten

Politicooloog Dave Sinardet (U.A.) richtte zich in zijn tweewekelijkse column in de Standaard tot koninklijk opdrachthouder Jean-Luc Dehaene (19 april 2010). In een opmerkelijke Open Brief deed hij een oproep voor tweetalig onderwijs in Brussel én in België als antwoord op heel wat noden en mistoestanden zoals daar zijn het tekort aan scholen in Brussel, het gebrek aan taalkennis dat, vooral in de hoofdstad, leidt naar sociale achteruitstelling en sociale segregatie, het communautair onbegrip.

Om in heel België een tweetalig onderwijs te organiseren, dient enige politieke moed aan de dag te

worden gelegd en Grondwetsartikel 127 op de lijst te worden gezet van te wijzigen artikelen. Moeilijk... maar niet onmogelijk. Wat de organisatie in Brussel betreft wijst Sinardet op de “residuaire bevoegdheid” van de federale overheid: net zoals de federale overheid bevoegd is voor de tweetalige culturele instellingen in Brussel en die bevoegdheid aanwendt voor bv. de Koninklijke Muntshouwborg, het Nationaal Orkest, het Paleis voor Schone Kunsten, het Kunstenfestivaldesarts, de Koninklijke Bibliotheek, heeft zij ook een bi-educatieve bevoegdheid waarmee ze echter niets aanvangt. Een greep uit zijn pleidooi:

[...] Soms vraag ik mij af of u het niet anders wil. Of u niet graag eens een plan uitdoktert dat niet enkel zo ambigu, gecompliceerd en geniaal is dat het weer voor even alle partij- en andere belangen verzoent, maar dat het land ook structureel vooruit helpt? Een willekeurig voorbeeld: u weet dat het opzetten van tweetalig onderwijs in het Brussels gewest een niet-uitgeoefende bevoegdheid is van de federale overheid. Wel, waarom ze die niet laten uitoefenen (dat kan meteen). Of ze samen met middelen overdragen aan het Brussels gewest (dat duurt wat langer). Zo komt u tegemoet aan de Franstalige vraag voor herfinanciering van Brussel, niet door de zoveelste overheveling van geld naar gemeentelijke PS-bastions, maar door een zinvolle investering. Zo verhelpt u het nijpende scholentekort in Brussel en helpt u tegelijk de Franse én Vlaamse Gemeenschap, die daarin kennelijk niet kunnen of willen investeren, zoals onderwijsminister Smet onlangs ook bevestigde.

Zo vermijdt u op langere termijn dat de taalwetten in Brussel nóg verder versoepeld worden, zoals u nu gaat doen, omdat men geen Nederlandskundig personeel vindt. Zo zet u zelfs een historische fout recht van de Vlaamse beweging, die met haar gemeenschapslogica het aanleren van het Nederlands in onze ‘Vlaamse hoofdstad’ grotendeels overliet aan een Franstalig onderwijs. Een onderwijs dat daarin over de hele lijn faalde, met een verdere verfransing van de stad tot gevolg. Maar zo investeert u vooral in het wegwerken van een structureel probleem in Brussel: het schrijnend gebrek aan taalkennis dat mee aan de basis ligt van de dramatische werkloosheidscijfers, die op hun beurt niet geheel vreemd zijn aan samenlevings- en onveiligheidsproblemen, waarvan ik durf vermoeden dat men er in de Brusselse regio meer van wakker ligt dan van de elfdertigste BHV-onderhandeling. Kortom: een schoon compromis.

Raakt u op dreef na deze bescheiden hervorming, kan u meteen ook in artikel 127 van de grondwet inschrijven dat de federale overheid algemene minimumeisen kan bepalen voor het onderwijs van de andere landstaal in het héle land. D t is de enige effectieve manier om komaf te maken met Franstaligen, in de Rand of elders, die geen

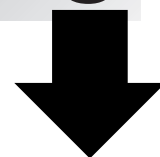

onderwijs in brussel

Nederlands kennen. Veel Franstalige jongeren beseffen vandaag dat taalkennis essentieel is, alleen zit de huidige generatie Franstalige politici nog steeds vast in haar eentalige logica, daarin niet bepaald gehinderd door de Vlaamse collega's. Door te investeren in tweetaligheid kunnen Franstaligen bovendien bewijzen dat hun geloofsbelijdenissen in de federale staat geen praat voor de vaak zijn. En Vlamingen dat de van hen gemaakte separatistische karikatuur die ze zo beu zijn, ongegrond is. Om uit te bollen, kan u er nog een federale kieskring bovenop gooien, zodat het verlamdende communautaire opbod wordt afgeremd en we u over tien jaar niet opnieuw moeten terugroepen. Dat is me pas een vette vis van een staatshervorming, vindt u ook niet?(12)

De troeven van meertalig onderwijs

6

Op het vlak van meertalig onderwijs geldt Prof. Piet Van de Craen (VUB) reeds meer dan 15 jaar als een autoriteit. Hij definieert meertalig onderwijs als "een generische term die aangeeft dat leerstof en taal tegelijk worden aangeboden door leerkrachten die bij voorkeur - maar niet noodzakelijk - native speakers zijn. De Engelse term voor de door hem voorgestelde methode is *content and language integrated learning (CLIL)*, in het Frans *enseignement de matières par intégration d'une langue étrangère*".(13)

Doelstellingen van CLIL

De doelstellingen van CLIL zijn zowel didactisch als maatschappelijk van aard:

1. de kwaliteit en snelheid van het taalleerproces opdrijven door er een doe-activiteit van de maken;
2. didactisch gebruik maken van het aanwezige potentieel van de leerlingen - de aanwezigheid van talen is een vast gegeven in België;
3. leerprocessen prikkelen - kinderen hebben ta(a)lent en zoeken uitdagingen;
4. het onderwijs aanpassen aan de eisen van de 21ste eeuw - meertalig Europa.

Sinds 1998 heeft deze vorm van immersie-onderwijs in Wallonië vaste voet aan wal gekregen. De Fran-

onderwijs in brussel

se Gemeenschap omzeilde de Belgische taalwetten van 1963, die onderricht in de andere landstaal verbiedt, door gebruik te maken van een opening in de Grondwet. Art. 129, §1 stelt dat de gemeenschappen - bij decreet - ieder voor zich het gebruik van talen kunnen regelen binnen het onderwijs in de door de overheid opgerichte, gesubsidieerde of erkende instellingen. Op basis daarvan ontstond een decreetale tekst ("het decreet Onkelinckx") met algemene bepalingen betreffende het onderricht in een taal via onderdompeling. In het schooljaar 2009-2010 zijn er in Wallonië 223 scholen die EMILE toepassen (dit betekent weliswaar nog altijd maar 2 % van het totaal aantal scholen).

In Vlaanderen komt CLIL heel wat moeilijker van de grond. In 2007 startte (eindelijk, na afwijzing in 2005) een driejarig proeftuinproject in 9 scholen (aso en tso) waar 10 à 15 % wordt onderricht gegeven in het Frans of in het Engels.

Stimulerend meertalig onderwijs Brussel (STIMOB)

Sinds 2001 zit Piet Van de Craen mee achter het STIMOB-project (*Stimulerend meertalig onderwijs Brussel*) dat opgestart werd in drie Brusselse, Nederlandstalige scholen en waarbij bepaalde vakken zoals lichamelijke opvoeding, plastische opvoeding, milieu en rekenen in het Frans en in het Nederlands worden gegeven. Idealiter zouden de verhoudingen tussen beide talen 50 - 50 zijn. In Brussel is dat 20 % geworden omdat er geen wettelijk kader bestond om het meertalig onderwijs te kunnen organiseren. Wel is er plaats voorzien voor 2 u herhalingsoefeningen waarvan de taal niet door de wet is vastgelegd. Met deze 2 u per week kan je bij de kinderen na vier jaar praktijk resultaten zien op het vlak van meertaligheid (in Wallonië, waar de verhouding 75 - 25 wordt gehanteerd, zijn er reeds resultaten na twee jaar praktijk in CLIL).

Voor het schooljaar 2010-2011 zullen in Brussel acht scholen deel uitmaken van het STIMOB project. Thans wordt ook gedacht aan de oprichting van een basisschool op de campus van de V.U.B die zal deel uitmaken van de Scholengroep Brussel van het GO. Niet alleen wordt er zo tegemoet gekomen aan het nijpend tekort aan scholen, maar tevens zou van de gelegenheid gebruik worden gemaakt om het wetenschappelijk onderzoek inzake meertalig onderwijs op de campus zelf uit te voeren door te gaan voor een onderwijs met 50 % van de vakken in een andere taal. Het is nog wachten op het fiat van minister Smet, die meertalig onderwijs gunstiger gezind is dan zijn voor-

gangster Vandenbroucke. De angst dat het Nederlands door het Frans zal verdrongen worden blijft immers diep verankerd in politiek Vlaanderen. (14)

De didactische troeven van CLIL

Op onderwijskundig vlak betekent CLIL/EMILE een herdenken van de (taal)didactiek. Het gaat dus om een belangrijke vernieuwing via een nieuw soort onderwijsproces waarbij taal en leerstof tegelijkertijd verworven worden en impliciete leerprocessen centraal staan. Jarenlange observatie heeft volgende troeven bewezen:

- leerlingen spreken de doeltaal beter door CLIL dan via de traditionele taalleermethodes;
- de moedertaal ontwikkelt zich even goed en in de meeste gevallen beter ; In Wallonië bevestigen de waarnemingen dat hun meertalig onderrichtsysteem een antwoord is op de "échec scolaire". De achterstand bij meertalige kinderen is minder vergeleken bij eentalige kinderen;
- de leerstofkennis is even goed of beter bij leerlingen in CLIL dan bij vergelijkbare leerlingen uit het eentalig onderwijs (weliswaar met minder uitgesproken resultaten voor het secundair onderwijs);
- de attitude en motivatie tegenover talen in het algemeen en het Nederlands in het bijzonder is uitgesproken positief;
- de cognitieve ontwikkeling van de leerlingen in CLIL verloopt beter: rekenkundige-mathematische kennis van concepten en bewerkingen wordt beter geassimileerd.

Het principe van de versterkte cognitie en het betere brein

Kortom, meertalig onderwijs is een win-win oplossing voor iedereen omdat het gebaseerd is op volgende principes:

- het **optelprincipe**: iemand die eerst piano leerde spelen, en daarna gitaar leert, zal niet minder goed piano spelen, vaak integendeel. Hij ontwikkelt zijn muzische vaardigheden méér door het leren van gitaar. Zo ook leidt CLIL tot "additionele meertaligheid". Vandaar de merkwaardige rekensom $100 - 20 = 120$. Indien we geen 100 % les geven in het Nederlands maar slechts 80 %, zal de leerling niet 20 % minder Nederlands kennen. Neen, hij zal 100 % Nederlands kennen én 20 % Frans (of andere doeltaal) erbij.

onderwijs in brussel

- het **herhalingsprincipe**: Leerstof wordt in den beginne in de twee talen herhaald. De kinderen worden niet ondergedompeld in een vreemde taal (submersieonderwijs) maar krijgen in een andere taal uitgelegd wat zij al kennen. De leerstof wordt m.a.w. herhaald in de doeltaal. En zoals een oud Latijns spreekwoord zegt: Repetitio est mater studiorum, herhaling is de moeder van alle studie.

- het **transferprincipe**: Onderzoek heeft de voordelen van CLIL aan het licht gebracht op het vlak van lezen. De vraag werd nl. gesteld of men kinderen moet leren lezen in de doeltaal dan wel in hun moedertaal. Nederlands (en Spaans bv.) zijn makkelijke talen (bv. grafeem o = klank [o]); Engels, Portugees en Frans daarentegen zijn moeilijke talen om te leren lezen omdat de correspondentie tussen grafeem (bv. eau) en klank [o] complex is. Het is aangewezen om de kinderen te leren lezen in de gemakkelijke taal omdat zij de klanken decoderen en die fonemen vervolgens transfereren naar bv. het Frans, waardoor er betere resultaten worden geboekt.

- het principe van de **versterkte cognitie**: Aandacht, onderscheidingsvermogen, mathematische tests, metatagische activiteiten worden versterkt door het meertalig leerproces.

- het principe van het **betere brein**: Het aanleren van een vreemde taal wordt vergeleken met het beoefenen van een sport: bij een atleet worden de spieren sterker door training, bij het volgen van leerstof in een andere taal zijn de hersenen meer geprikkeld en worden ze meer uitgedaagd want ze moeten actiever zijn bij het leerproces. En op jonge leeftijd worden meer neuronale verbindingen gemaakt. Recent onderzoek van wetenschappers van de VUB ging zelfs zo ver een duidelijk verschil te kunnen aantonen tussen de hersenscans van een- en tweetalige kinderen wanneer hen eenvoudige bewerkingen worden voorgesteld. Bij de eentaligen vertonen de hersenen een duidelijke inspanning tijdens de bewerking, de hersenen van tweetalige kinderen vertonen helemaal geen werkdruk. Tweetaligheid h[er]laarbaarlijk ook zijn voordeel bij niet-verbale taken.(15)

De politiek-maatschappelijke troeven

Op politiek-maatschappelijk vlak biedt meertalig onderwijs een antwoord op de snel evoluerende Brusselse maatschappij. Van tweetalige hoofdstad van België in het verleden is Brussel uitgegroeid tot een meertalige, multiculturele stad en hoofdstad van Europa. Jammer dat de aanwezige taalrijkdom onderbenut blijft. Het onderwijs wordt gegijzeld door de taalwetten en blijft vasthouden aan een tweeledige organisatie conform de Nederlandstalige en Franstalige

ge bevolkingsgroep. Op cultureel vlak sluit het onderwijs evenmin aan bij de leefwereld van de jongeren uit de diverse culturen. Hieraan kan verholpen worden door de thuistaal en de culturele achtergrond van de jongeren te integreren in het onderwijs. Tenslotte is het schoollandschap met zijn “elite/witte scholen” en zijn “ghetto/zwarte scholen” een perfecte weergave van het Brusselse sociale landschap: zéér rijken want een groot aantal goed verdienende hoogopgeleiden enerzijds en schrijnende armoede met 28 % Brusselaars die onder de armoedegrens leven anderzijds. Prof. Van de Craen stelt samen met Rudi Janssens en Donat Carlier in het kader van de Staten-Generaal van Brussel dit totaal gebrek aan sociale mix mee aan de kaak. Er moeten dan ook op financieel, pedagogisch en organisatorisch vlak dringend maatregelen genomen worden om aan alle Brusselaars goed onderwijs te verschaffen ten einde de sociale ongelijkheid aan te pakken en jongeren een kwalitatief hoogstaand onderwijs te bieden dat hen uitzicht geeft op een job. Meertalig onderwijs zou in de snel veranderende Brusselse realiteit aan deze dwingende eis kunnen tegemoet komen. Het zou ook aansluiten bij de Europese aanbevelingen inzake (taal)onderwijs en ze ook waar maken. En het kan gerealiseerd worden met een minimum aan middelen. De meerkost is volgens Prof. Van de Craen miniem.

Daarbij wordt vaak opgeworpen dat meertalig onderwijs een nieuwe factor wordt in het opbod op de onderwijsmarkt die de segregatie nog vergroot. Van de Craen weerlegt deze bewering. Meertalig onderwijs richt zich niet tot de sociaal betere klassen evenmin als tot de talenknobbels. Net zoals de van huize uit Nederlandstalige of Franstalige kinderen, kunnen de kinderen uit allochtone gezinnen er alleen maar voordeel bij hebben, en dit omwille van de hierboven beschreven aangepaste didactiek. Nederlandstalige kinderen leren op die manier Frans; Franstaligen horen de leerstof ook in hun moedertaal, die daardoor versterkt wordt; anderstaligen horen de materie én in het Nederlands én in het Frans, de taal waardoor zij meestal in hun leefomgeving omringd zijn.

Conclusie: meertalig onderwijs leidt niet tot een mindere kennis van de moedertaal, noch tot verfransing noch tot een gebrekkige kennis van de leerstof. Zaak is zo vroeg mogelijk met meertalig onderwijs te starten, bij voorkeur reeds vanaf de kleuterschool. Dit zal drastische veranderingen vergen in heel het onderwijslandschap van onderwijsbeleid via lerarenopleiding en didactisch materiaal tot concrete schoolorganisatie en persoonlijke attitude van alle actoren. Veranderingen die echter de moeite waard zijn omdat ze op onderwijsvlak daadwerkelijk de (taal)didactiek vernieuwen en tegelijkertijd brede maatschappelijke

onderwijs in brussel

veranderingen ondersteunen. Kortom, meertalig onderwijs is beter onderwijs.

Notes

(1) Voor een historische schets inzake het Rijksonderwijs (thans Gemeenschapsonderwijs) zie Marc Maes «Het Brusselse (gemeenschapsonderwijs) in een meertalige gemeenschap» - speciaal Brusselnummer van De Nieuwe Gemeenschap (1e kwartaal 2005)(ledenblad van het August Vermeylenfonds Nationaal), te consulteren op www.boco.be.

Op de website van Foyer (www.foyer.be) wordt gereageerd op het voorraangsbeleid voor kleine Vlamingen in een standpunt van 20 februari 2010 «De waarheid over de geschiedenis van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel».

(2) Rudi Janssens, Donat Carlier, Piet Van de Craen. «Staten-Generaal van Brussel. Het onderwijs in Brussel.» Brussels Studies. Synthesenota nr. 5, 19 januari 2009. www.brusselstudies.be

(3) Donat Carlier, *La dualisation des résultats scolaires à Bruxelles*, maart 2009 en CCFFEE, *Quels parcours scolaires en Région Bruxelloise?* (basisgegevens verzameld door Alter in 2007) - zie www.ccfee.be (travaux, enseignement)

(4) De Standaard, 13 februari 2010 ; www.cdenv.be/actualite/nieuws 24 december 2009

5 De studie kan volledig on-line geraadpleegd worden op http://stream.brusselnieuws.be/streams/image/100323_schooltekort.pdf

(6) www.brusselnieuws.be - 23 maart 2010

(7) zie o.m. De Morgen van 24 maart 2010

(8) 12 maart 2010 - 'Het Nederlandstalig onderwijs in Brussel : een groeicrisis, visiecrisis of beleids crisis?' met Sven Gatz (VLD), Jef Van Damme (SPa), Jacky Goris (Gemeenschapsonderwijs), Petrus Van den Cruyce (Katholiek onderwijs) en politicoloog-filosof Prof. Philippe Van Parijs (UCL) ; moderator: Prof. Johan Leman van R.I.C. Foyer.

(9) Debat Foyer 12 maart 2010. Zie ook: Philippe Van Parijs, *Scenari's voor Brussel. Over de politieke toekomst van een meertalige stad*. Ons Erfdeel 3, 2008, p. 2. ; Brussel, hoofdstad van Europa: De nieuwe taalkundige uitdagingen. Brussels Studies, 3 mei 2007.

(10) zie www.manifestobru.be en www.bruxsel.info

(11) De Morgen, 27 mei 2010

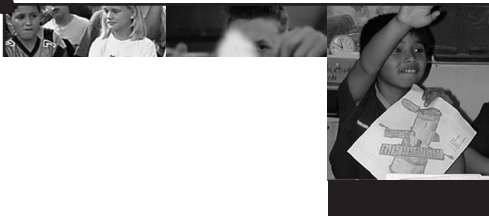
(12) De Standaard van 19 april 2010

(13) V.U.B., MURE, *Les aspects innovateurs de l'enseignement de type immersif. Un résumé de douze ans de recherche*. Piet Van de Craen.

(14) www.brusselnieuws.be 10 mei 2010

(15) Persbericht VUB van 17 augustus 2009 <http://www.vub.ac.be/infovoor/journalisten/persberichten/2009/20090817.html>

Nieuwe vakoverschrijdende eindtermen Bepalen KBC en Assuralia straks de inhoud van onze lessen?

Hugo Van Droogenbroeck

Vanaf 1 september 2010 treden nieuwe vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het secundair onderwijs in voege. Deze werden nog onder de vorige minister van onderwijs Frank Vandenbroucke goedgekeurd (Besluit Vlaamse Regering, BS 3 juli 2009). De scholen zijn op zoek naar geschikt didactisch materiaal om deze lessen vorm te geven. KBC ziet het gat in de markt en biedt “gratis” lespakketten aan. Laten we de inhoud van onze lessen straks bepalen door commerciële ondernemingen als KBC en Assuralia? Een oproep aan leerkrachten en organisaties om dit terrein niet prijs te geven en een progressief alternatief op te zetten.

De geactualiseerde eindtermen (zie kader) bieden een brede waaier aan thema's voor relevante basisvorming. De leerlingen zouden zich daarin moeten kunnen verdiepen en kritische kennis en inzichten verwerven om de wereld te leren begrijpen en als toekomstige burger mee te werken aan een sociale, rechtvaardige en duurzame samenleving.

bepalen kbc en assuralia straks de inhoud van onze lessen

Vakoverschrijdende eindtermen S.O.

“Iedere leerling heeft recht op een relevante basisvorming. Basisvorming bereidt een lerende voor op kritisch-creatief functioneren in de samenleving en de uitbouw van een persoonlijk leven.” (1) Die visie op de basisvorming wordt operationaliseerd in een ordeningskader bestaande uit een gemeenschappelijke stam (een lijst van essentiële vaardigheden of sleutelvaardigheden), uit *Leren leren* en uit *zeven contexten* of toepassingsgebieden.

De eindtermen in de context **socio-economische samenleving** handelen over de maatschappelijke aspecten van de economie. Het gaat hierbij om thema's als:

- de rol van de overheid, van ondernemingen, van werkgevers- en werknemersorganisaties;
- welzijn en welvaart;
- arbeid, economische activiteiten, goederen en diensten;
- kennis van armoede: kenmerken, oorzaken en gevolgen (bv. leven in armoede kan ervaren worden als een belemmering om volwaardig deel te nemen aan de samenleving);
- aspecten van consumenteneducatie met onder meer aandacht voor de rechten en plichten van de consument;
- budgetbeheer in het kader van consumentengedrag, zelfredzaamheid en weerbaarheid.” (1)

(1) <http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/secundair/vakoverschrijdend/uitgangspuntenvoetod.htm>

De eindtermen in de context socio-economische samenleving die de leerlingen dienen te verwerven vind je op:

<http://onderwijs.vlaanderen.be/dvo/secundair/vakoverschrijdend/globalevoetod.htm>

Autonomie en beleidsvoerend vermogen van scholen

Een van de doelstellingen bij de actualisering van de eindtermen was: “meer autonomie voor scholen. Vakoverschrijdende eindtermen moeten ook het beleidsvoerend vermogen van scholen te stimuleren.”

“Het komt erop neer dat de teamleden nadenken over opbouw en organisatie van hun onderwijsaanbod, taken verdelen binnen en tussen de graden en onderling afspraken maken over de manier waarop de eindtermen van stam en contexten worden nagestreefd.

Hiervoor zijn allerlei leer- en onderwijsactiviteiten en beleidsopties van de school geschikt: sportactiviteiten, projecten, lessen, groepswork, atelier- of werkhuisactiviteiten, evaluatiemomenten, theater- of filmvoorstelling, klasuitstap, enz. en dit naar gelang van de keuze van de school en de mogelijkheden die zich aandienen.”

(Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming (AKOV), 2009, VOET@2010)

Vlaamse parlementairen stellen zich vragen

Enkele maanden geleden werd bekend dat de verzekeringssector zijn diensten aanbood om de eindtermen in te vullen. “Samen met de ministers onderzoekt Assuralia zowel de mogelijkheden om binnen de bestaande eindtermen lespakketten aan te bieden in de scholen, als de mogelijkheid om de eindtermen te laten aanpassen. Een werkgroep werd al opgericht om concrete voorstellen te formuleren.” (De Standaard, 24 februari 2010)

Dit veroorzaakte wel wat ongerustheid bij Vlaamse parlementairen.

Chokri Mahassine (SP.a): „Iedere commerciële sector verkoopt en verdedigt uiteraard zichzelf. Is Assuralia in alle aspecten een objectieve partner? Heeft Assuralia een voldoende kritische kijk op het verzekeringswezen om eindtermen op te stellen? Hierover wil ik mijn bekommernis uiten.” (Vragen en antwoorden, Commissie onderwijs, 9 maart 2010)

Antwoord van Pascal Smet: “We gaan geen nieuwe eindtermen opstellen. De vakoverschrijdende laten voldoende ruimte aan scholen om dit zelf in te vullen. Indien scholen ervoor kiezen om het over verzekeringen te hebben, bijvoorbeeld in het kader van de behandeling van de eindterm ‘leerlingen kunnen het eigen budget en de persoonlijke administratie beheren’, dan kan dat voor mij. Maar men moet dit dan wel doen volgens de visie die gehanteerd wordt bij de ontwikkeling van de eindtermen waarin contexten zoals het sociaal-economische worden gekoppeld aan doelen in verband met kritisch denken,

bepalen kbc en assuralia straks de inhoud van onze lessen

mediawijsheid, verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid enz.” Op de vraag waarom er dan overleg van Assuralia is met het kabinet antwoordt Minister Pascal Smet: “Ze hebben gevraagd om overleg te hebben. Als men een pakket wil aanbieden, lijkt het mij niet slecht dat ambtelijke en kabinetmedewerkers zich daarover buigen. Zij zullen de signalen geven die u geeft en het beleid toelichten.”

In gewone mensentaal betekent dit dat de verzekeringssector vooraf wil aftoetsen hoever ze in hun promotie kunnen gaan alvorens in conflict te komen met de uitspraak van de Commissie Zorgvuldig Bestuur.

KBC bank en verzekeringen grijpt haar kans

KBC is de eerste bank die inspeelt op de behoeften van de scholen aan kant en klaar didactisch materiaal voor de nieuwe eindtermen.

“KBC stelt twee nieuwe Nederlandstalige lespakketten voor met betrekking tot financiële educatie: één voor leerlingen uit de derde graad van het basisonderwijs en het andere voor leerlingen van de eerste graad van het secundair onderwijs. Alle scholen/leerkrachten uit de Vlaamse gemeenschap kunnen deze lespakketten volledig gratis aanvragen via het fijnmazig netwerk van KBC bank- en verzekeringskantoren in Vlaanderen en Brussel.”

De KBC heeft uitgeverij Van In - gespecialiseerd in educatieve uitgaven - onder de arm genomen en daarbij moeite noch middelen gespaard om een professioneel aantrekkelijk product aan te bieden. “Het lesmateriaal bevat naast een werkbundel en een educatief spel voor de leerlingen, ook een klas-cd-rom met informatieve filmpjes, een begeleidende lestekst voor de leerkracht en een correctiesleutel voor de oefeningen.”

Volgens eigen zeggen heeft de KBC helemaal geen commerciële bedoelingen. “KBC komt met dit educatief initiatief tegemoet aan een steeds groter wordende vraag vanuit de onderwijswereld om didactisch materiaal over financiële thema's om te kunnen gebruiken in de lessen.” (KBC persbericht, lespakket Vooruit met die bank! Een klare kijk op je geld en verzekeringen, 1 juni 2010)

Dit persbericht is naar alle Vlaamse scholen verstuurd. Er volgde een stormloop van Vlaamse scholen naar KBC-kantoren om deze gratis lespakketten aan te vragen.

KBC kreeg door de financiële crisis zware klappen met de rommelkredieten die zij aanbood en de risicovolle investeringen die zij deed, waardoor de overheid de bank moest redden. Wellicht wil zij haar imago, dat een flinke deuk kreeg, hiermee wat oppoetsen en krediet terugwinnen.

Commissie Zorgvuldig Bestuur over reclameboodschappen bij leermiddelen

“Met reclame is bedoeld elke mededeling in gelijk welke vorm in verband met handel, bedrijf, ambacht of beroep teneinde de afzet van goederen en diensten te bevorderen. Het doel van reclameboodschappen is behoud en/of verhogen van omzet of winst.

De Commissie wijst op de onderwijsregelgeving inzake reclameboodschappen: schoolbesturen zijn verplicht om de leermiddelen vrij te houden van teksten en beelden voor reclame. Er wordt van uitgegaan dat met leermiddelen datgene is bedoeld wat bij leren en opvoeden gebruikt wordt in het noodzakelijke onderwijsprogramma: boeken, geografische kaarten, tijdschriften, agenda's, foto's, folders, brochures e.a. en het didactisch materiaal zoals o.a. film, computer, video, audio.

Elke reclame (tekst, foto) bij leermiddelen in het noodzakelijke onderwijsprogramma die bepaalde bedrijven, producten of merken rechtstreeks of onrechtstreeks onder de aandacht brengt of suggereert is in strijd met het decretaal verbod inzake reclameboodschappen.” (CZB/V/GZ/2003/27 - 3 november 2003)

Terwijl Test-Aankoop en Oivo KBC-reclame kritiseren, negeert Pascal Smet 't reclameverbod.

De consumentenorganisaties Test-Aankoop en Oivo zijn niet gelukkig met het initiatief van KBC.

Test-Aankoop: “Op de covers van de lespakketten is niet alleen telkens het KBC-logo te zien, de tekening is ook heel materialistisch. Dit is marketing voor kleine kinderen. Het geld vloeit bij beken, is makkelijk bereikbaar en lijkt alleen maar voordelen te hebben.” Test-Aankoop mist een kritische insteek. “De bank wordt in de vitrine gezet. De mogelijke problemen worden niet vermeld. Zo lees ik bij de opsomming van de verschillende verzekeringsproducten niets over het feit dat een verzekeraar lang niet altijd alle schade terugbetaalt en waarom.” (De Standaard, 2 juni 2010)

“Verdoken reclame”, vindt de consumentenorganisatie Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (Oivo). Oivo heeft een klachtenbrief geschreven naar de Vlaamse minister van Onderwijs. “Maar in de brief van de minister staat wel

bepalen kbc en assurallia straks de inhoud van onze lessen

dat elk initiatief vrij moet zijn van reclame en dat we klacht kunnen indienen bij de commissie zorgvuldig bestuur.”

De reactie van Jeroen Janssens, woordvoerder van minister Pascal Smet: ‘Ach, er zijn heel wat bedrijven die een inspanning doen om hun sector in het onderwijs onder de aandacht te brengen. Ik denk aan de Colgate-bus die bij alle Vlaamse scholen langsgaat om de tandhygiëne te promoten. Het is de verantwoordelijkheid van de scholen zelf om te beslissen of zij dat soort initiatieven opnemen in hun pedagogisch luik. De minister komt daar niet in tussen. Wij laten dit over aan de kritische geest van de leerkrachten.’ (De Standaard, 2 juni 2010).

Waarom treedt de minister zelf niet op en klaagt hij de KBC-reclame niet aan? In de feiten legt de minister de duidelijke uitspraken van de Commissie Zorgvuldig Bestuur rond het reclameverbod in de lessen naast zich neer.

GO! : “laat dit materiaal niet links liggen”

Van de kant van de onderwijskoepels neemt, tot nog toe, alleen het Gemeenschapsonderwijs openlijk standpunt in over de nieuwe lespakketten van de KBC.

“Naast een educatieve bedoeling speelt voor bedrijven ongetwijfeld ook een commercieel aspect mee in dit soort initiatieven. Leerkrachten kunnen daar best ook op wijzen als ze de pakketten gebruiken. Maar, laat dit materiaal daarom niet links liggen. Het zou zonde van de inspanningen zijn en met de opgedane kennis kunnen leerlingen straks beter de financiële producten van de verschillende banken met elkaar vergelijken.” (GO!, Persmededeling, 9 juni 2010)

Wellicht moeten we dit standpunt begrijpen vanuit het feit dat de pedagogische begeleidingsdiensten niet de middelen en mankracht hebben om de aanmaak van professioneel verantwoorde lespakketten te realiseren. Herinner u nog dat de nieuwe Vlaamse regering vorig jaar 5% van de werkingsmiddelen en 2,5 % van de lonen van de pedagogische begeleidingsdiensten weggesnoeid heeft...

Nood aan alternatieve lespakketten.

Her en der zijn scholen en leerkrachten op zoek naar alternatieve lespakketten of stellen ze ze zelf samen. Er is nood aan een inventarisatie van geschikt lesmateriaal en aan het beschikbaar stellen van die informatie. Ovds wil daartoe bijdragen.

Wie daaraan wil meewerken kan ons contacteren op ovds@democratischeshoel.org

Hierbij een paar voorbeelden:

Netwerk Vlaanderen biedt een lespakket aan: Lessen over Maatschappelijk Verantwoord Investeren in de derde graad van het secundair onderwijs. http://www.netwerkvlaanderen.be/nl/files/documenten/netwerkvlaanderen/edu_aanbod/netwerk_vlaanderen_lesmap.pdf

«**Story of Stuff**» (verhaal over onze spullen) is een indrukwekkende, 20 minuten durende presentatie die de weg volgt van ‘grondstof’ naar ‘product’ tot ‘afval’ en de verwerking van dit afval. Het brengt een inzicht in de problemen die ons huidige productieproces veroorzaakt en geeft een beeld van de effecten van de consumptiemaatschappij.

<http://www.stopdeoven.be/inhoud/storyofstuff/internethit-story-stuff-van-annie-leonard-nu-ook-met-nederlandse-ondertitels>

Klik vervolgens op ‘Dutch-Nederlands’ voor Nederlandse ondertitels.

Translated scripts http://www.storyofstuff.com/international/pdfs/script_dutch.pdf

KBC lespakket «Vooruit met die bank! Een klare kijk op je geld en verzekeringen»

bepalen kbc en assurallia straks de inhoud van onze lessen

Anton Maertens (ACW):

“Laat de lessen economie niet aan de economen”

Op 3 maart reageerde **Anton Maertens**, filosoof en redactiesecretaris van het ACW-maandblad De Gids, in De Standaard op een pleidooi van Febelfin, de koepel van financiële instellingen.

“Moeten de jonge Belgen niet dringend wat meer economiekennis en -lessen opdoen?”, was de retorische vraag die Febelfin gisteren de wereld instuurde. De vraag is echter niet alleen fout maar ook misleidend.

Men legt de facto de verantwoordelijkheid bij de (kleine) beleggers, de leners en andere klanten van de bank. ‘De consument begrijpt het niet; we moeten hem opleiden.’

In plaats van te vragen hoeveel euro twee procent rente over vijf jaar op een rekening van 100 euro opbrengt, zou Febelfin misschien beter duidelijk moeten maken hoeveel verborgen werkingskosten de bank aanrekent, hoeveel keer ze haar tarieven aanpast en intussen zélf aan goedkope tarieven bijtankt bij de Europese Centrale Bank.

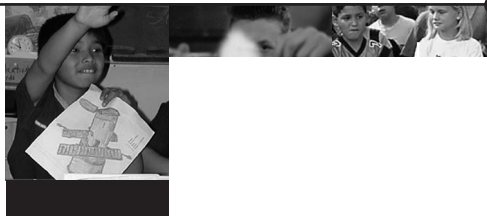
Zij hebben steken laten vallen en dan verwacht men dat de gewone man de draad wel zal oppikken? De economische elite gaat in de fout, maar het is de jongere die zijn kennis moet bijspijkeren? De CFBA (Commissie voor het Bank-, Financiewezen en Assurantiewezen, NVDR) schiet tekort maar zij gaat de lessen bijsturen die in het secundair onderwijs moeten gegeven worden? Gaat het nog een beetje, ja?

Is het overbodig om te weten wat een variabele rentevoet is? Natuurlijk niet. Het punt is: het is een bodemloze put. De banksector maakt het de consument moeilijk. Ettelijke onderzoeken van Test-Aankoop wijzen daarop. Maar je hoeft het zo ver niet te zoeken. Je hebt een half uur en een microscoop nodig om in één pagina bankreclame te weten te komen hoeveel rente je écht krijgt op je rekening en hoeveel eraf gaat nadat je alle klein lettertjes doorgenomen hebt. Of kent u die radioreclame niet die een prachtige deal aanbiedt, maar er in sneltempo aan toevoegt dat ‘de bank niet het voorgestelde rendement kan garanderen’?

Toch moet het idee van financieel-economische lessen niet voorbarig naar de vuilnisbak verwezen worden. Die kunnen nuttig zijn als er maar de nodige kritische geluiden in zitten. De economische wetenschap - als die nog dat substantief verdient - heeft gefaald. Dat mag óók in die cursus staan. Enkele economen zullen nu al met hun ogen rollen, maar we kunnen voor de vuist weg al enkele filosofische stromingen en kritische geluiden kunnen vertalen, zoals het scepticisme. Iemand die in de beginselen van David Hume is onderricht, zou al snel doorhebben dat het niet is omdat de waarde van een aandeel vier maanden op rij stijgt, dat het in de vijfde maand ook zo zal zijn.

En een portie stoïcisme zou ook de hebzucht - een belangrijke maar misschien vergeten oorzaak van de financiële crisis - tegengegaan zijn. En zo kunnen we nog even doorgaan. Wie is er bang van behavioral economics? Van Keynes? Van Marx? Zullen we ook in de cursus zetten dat er pensioen-spaarfondsen zijn die rendement halen op voedselcrisissen en op de verminking van Afrikaanse landschappen voor grondstoffen? Laat ons dáárover eens het debat beginnen.”

(Anton Maertens, Laat de lessen economie niet aan de economen, De Standaard, 3 maart 2010)

Vakbonden protesteren **Stedelijk onderwijs** **Antwerpen wordt** **“autonoom** **gemeentebedrijf”**

Op 21 juni stemde de meerderheid van de Antwerpse gemeenteraad voor de overheveling van de 5000 personeelsleden van het Stedelijk Onderwijs Antwerpen naar een AGB (autonoom gemeentebedrijf) vanaf volgend schooljaar. Deze verdere stap in de “verzelfstandiging” van het openbaar stedelijk onderwijs staat in het bestuursakkoord (2007-2012) van de coalitie (SP.a, CD&V, Open VLD) en werd onder impuls van het Schepencollege reeds in oktober 2009 door de gemeenteraad gejaagd met een meerderheid van nauwelijks 54%.

Na maandenlange onderhandelingen tekenden de 4 onderwijsvakbonden (ACOD-Onderwijs, COC, COV, VSOA) een gezamenlijk protocol van niet-akkoord. Op woensdagnamiddag 26 mei organiseerden ze een “begrafenisstoet” waarin het stedelijk onderwijs na 191 jaar openbare dienst symbolisch ten grave werd gedragen. 500 leerkrachten namen in de niet ophoudende stortregen deel aan deze protestactie. (zie foto's, met dank aan Ron Lootens)

De 4 onderwijsvakbonden schreven naar aanleiding van de gemeenteraadszitting van 21 juni een “open brief” aan de gemeenteraadsleden. Enkele uittreksels:

“Na 191 jaar stedelijk onderwijs zal het onderwijs in onze stad door een extern verzelfstandigd bedrijf georganiseerd worden: een autonoom gemeentebedrijf (AGB).

Met de AGB en de overheveling van het personeel zet de gemeenteraad de deur open naar een verregaande verzelfstandiging en mogelijk zelfs in ‘fase drie’ naar privatisering in een verdere toekomst. We hebben geen glazen bol, maar we herkennen de voortekenen: responsabilisering, verdoken enveloppe financiering, bureaucratisering, een steeds verder terugtrekkende overheid...(…)

De vier vakbonden hebben het bij gevolg zeer moeilijk met deze operatie die, ingegeven vanuit budgettaire redenen, moet verdoezelen dat de stad na 191 jaar afstand neemt van haar verantwoordelijkheid inzake onderwijs en kansarmoedebestrijding in deze stad. Een onderhandelings-

vakbonden protesteren

protocol van niet-akkoord vanwege de vier vakbonden was onafwendbaar.

Onze drie grootste bezwaren werden niet weggenomen tijdens de onderhandelingen.

1..Onvoldoende garantie op een blijvend openbaar onderwijs (...)

2..Onvoldoende garantie op een blijvende financiële inspanning van de stad tegenover het AGB van de toekomst

In de voorbije twee decennia werd de extra-dienstverlening van het stedelijk onderwijs systematisch afgebouwd, gesloopt. Denken we maar aan de weekverblijven, gratis opvang voor en na de schooltijd, medisch schooltoezicht, tandheelkundig nazicht, opsporen en remediëren van spraakstoornissen, een pedagogisch centrum, openluchtklassen, stedelijk onderhoudspersoneel, het magazijn aan de Ankerrui,...

In het project AGB gaat de stad in haar engagement niet verder dan een driejaarlijkse overeenkomst. Dit is een besparingsoperatie die een kwalitatief en efficiënt, kansarme bestrijdend onderwijs onmogelijk zal maken..

3.. Onvoldoende garantie op een blijvend positief personeelsbeleid (...)

Geachte gemeenteraadsleden,

Het personeel heeft meer vertrouwen in een gemeenteraad die het stedelijk onderwijs gedurende 191 jaar steunde en uitbouwde, samen met het personeel, tot wat het vandaag is, dan in een AGB. Onderwijs is geen bedrijf. Het is een investering in de toekomst van onze stad. Wij hopen dat u gebruik zal maken van uw democratisch recht om samen met ons 'nee' te zeggen tegen deze AGB. “

Zaterdag 23 oktober in Luik Une autre école est possible

Op zaterdag 23 oktober organiseert de Luikse afdeling van Ovds-Aped (Appel pour une école démocratique) een namiddag rond het 10-punten-programma van Ovds. We verwachten er vele leerkrachten en studenten (lerarenopleidingen) uit de regio Luik maar ook van daarbuiten. Vlaamse leerkrachten zijn hartelijk welkom. Een unieke gelegenheid om van naderbij kennis te maken met collega's uit het Franstalig onderwijs. Het programma gaat door in het Frans.

Plaats

In de lokalen van de Hogeschool Rivageois (gelegen aan het treinstation Guillemins)

Programma (13u - 18u)

1..Inleiding over het Ovds-programma tav. de grote ongelijkheid in ons onderwijs

2. Keuze tussen 4 werkgroepen :

- Moet men het beroepsonderwijs herwaarderen of uitstellen tot na 16 jaar ?
Met Vito Dell'Aquila en Philippe Schmetz (Aped)

- Sociale mix of vrije keuze ? Toewijzing van de leerlingen aan de school.
Met Jean-Pierre Kerckhofs (Aped)

- Competentiegericht onderwijs, een pedagogische mystificatie
Met Nico Hirtt (Aped)

- Het curriculum van de gemeenschappelijke stam
Met prof. Marc Demeuse (UMH en Ecole+) en Jean-Marie Gilson (Aped)

3. Conclusie : noden, middelen en financiering van het onderwijs in de context van de economische crisis

Informatie:

Paul Wernerus
Rue du Batty 54 à 4000 Liège
Mail : p.wernerus@skynet.be
Tél. 04 229 53 17

Woensdag 24 november in Sint Niklaas Studiedag solidaire scholen

Woensdag 24 november 2010
van 9u-12.30u en / of 13.30u-17u

in KaHo Sint-Lieven,
Hospitaalstraat 23
Sint-Niklaas

met interessante workshops, sprekers & info-stands!

Studiedag Solidaire Scholen

Een dag boordevol workshops en activiteiten rond de thema's:

- Diversiteit
- Taalsensibilisering en meertaligheid
- Ouderparticipatie
- Buurtgericht werken - Brede School
- Opkomen tegen racisme en vooroordelen
- Maatschappijkritisch opvoeden

Met gastsprekers: **kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen**

Prof. Ides Nicaise (auteur: 'Gelijke kansen op school: het kan!')

Solidaire Scholen?!

Het platform Solidaire Scholen bestaat uit de oprichters Bevrijde Wereld en Le Coron en hun partners:

ODiCé, OVDS , School Zonder Racisme, PBD Gent, De Acht en KaHo St-Lieven.

Bevrijde Wereld wordt gesteund door DGOS, provincie Oost-Vlaanderen en Stad Sint-Niklaas.

Praktisch

Wanneer: woensdag 24/11/2010 in KaHo St-Lieven, Hospitaalstraat 23, 9100 Sint-Niklaas
Je kan deelnemen aan een halve dag (9u - 12.30u of 13.30u - 17u) of een volledige dag!

Prijs: 10 euro voor halve dag / 20 euro voor volledige dag (broodjeslunch inbegrepen!)
Studenten gratis

Meer info of inschrijvingen: @ :

sophie.van.den.eynde@bevrijdewereld.be
Tel : 03/ 777 20 15

Hou **www.bevrijdewereld.be** in het oog voor het volledige programma

Een boeiende dag voor iedereen die wil werken aan het opvoeden tot wereldburgerschap!

Zaterdag 13 november in Brussel (ULB)

Colloquium

De impact van de Europese Unie op ons onderwijs

Ter gelegenheid van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie, organiseert Ovds, met de medewerking van de studentenvereniging BEA-Interfac (ULB), een colloquium over de toenemende rol van de EU op het onderwijs in de lidstaten.

Hoe oefent het beleid (onderwijs, sociale politiek, werkgelegenheid...) van de Europese Unie (de Commissie, de Raad, het Parlement) een invloed uit op de inhoud, de structuur, het gelijke kansenbeleid en de financiering van ons onderwijs?

Plaats:

lokalen van de ULB (Brussel) .

Programma:

Voormiddag: plenaire sessie (simultaanvertaling op scherm) met 4 sprekers:

- Christian Laval (Frankrijk): hoe legt de Europese commissie haar neoliberale onderwijsagenda op?
- Ken Jones (Groot-Brittannië) : schooling in western Europe, the new order and it's adversaries (onderwijs in West-Europa, de nieuwe orde en haar tegenstanders)
- Nico Hirtt (Ovds): competentiegericht onderwijs, dualisering van de arbeidsmarkt en het vereiste onderwijs-niveau
- Jan Blommaert (prof UGent) : kritische reflectie over het Europees onderwijsbeleid

Namiddag: werkgroepen

1.. Onderwijs en arbeidsmarkt. Competenties, kwalificatieraamwerk ...(in het NL en in het Frans)

Met o.a. :

NL werkgroep : Jan Masschelein (prof. KULeuven) en Hugo Van Droogenbroeck (Ovds)

FR werkgroep : Matteo Allaluf (prof ULB), Christian Laval (Frankrijk), Nico Hirtt (Ovds)

2. (On)gelijkheid en sociale segregatie in de onderwijssystemen. Wat kunnen wij leren van de aanpak in andere landen voor een hervorming van ons onderwijs? (in het NL en in het Frans)

Met o.a.:

NL: Idès Nicaise (prof. HIVA-KULeuven), Tino Delabie (Ovds)

FR : Marc Demeuse (prof UMH), Jean-Pierre Kerckhofs (Ovds)

3. Het Bologna-proces in het hoger onderwijs (in het NL en in het Frans)

Met o.a.:

NL: vertegenwoordiger VVS (Vlaamse Vereniging Studenten),
Jan Blommaert (prof UGent), Gilles Verschoore (Bologna-expert)

FR: vertegenwoordiger FEF

4. Strijdbewegingen in Europa tegen vermarkting en besparingen in het onderwijs (tweetalig)

Met o.a. Ken Jones (Groot-Brittannië), Rudy Van Renterghem
(nationaal secretaris COC Hoger Onderwijs)

Voor het volledig programma en inschrijvingen (vanaf augustus):

www.democratischeshoel.org

